

документи Організації Українських Націоналістів. Рік 1930. - С. 44.

45. Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Рік 1930. - Буенос-Айрес, 1954. - С. 231-232.

46. Коновалець Є. «Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки...». - С. 165.

47. Мірчук П. Названа праця. - С. 483.

48. Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Рік 1930. - С. 248.

49. Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Роки 1931-1932. - Торонто, 1981. - С.57-58.

50. Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Рік 1930. - С. 43-44, 96-97.

51. Про це Є. Онацький писав у : Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Рік 1930. - 533 с.; Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Роки 1931-1932. - 632 с.

52. Онацький Є. У вічному місті. Записки українського журналіста. Роки 1931-1932. - С. 345-346.

53. Донцов Д. Патріотизм. - / Квартальник «Вісника», місячника літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Ч. 1., 1936. - Львів, 1936. - С. 37.

54. Там само. - С. 26.

55. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби. 1929-1955.: Збірка документів. - Б.м., 1955. - С. 107, 112.

Сергій Соломаха

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ 1990-1992 РОКІВ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Основні рушійні сили та учасники

1. Рух робітників та інженерно-технічних працівників (ІТР) за демократизацію управління на підприємствах, що розглядався його учасниками як спосіб підйому виробництва, в першу чергу товарів народного споживання, дефіцит яких був на той час кричущим.

2. Так звана «демократична» течія серед частини членів КПРС, які вбачали в поновленні «ленінських принципів» вихід з глухого кута, в якому опинилась мілітаризована економіка СРСР.

3. Рух за реабілітацію і поновлення прав репресованих за роки тоталітарного сталінського режиму та незадоволених (ображених) режимом.

4. Рух кооператорів та підприємців, народжений послабленням адміністративного тиску з боку держави.

5. Рух україномовної інтелігенції, пригнобленої комуністичним режимом, статус якої обмежувався роботою в офіційних україномовних виданнях, закладах культури та освіти.

6. Так звані «агенти впливу» із спецслужб.

Саме представники цих рухів і течій утворили масовий рух, направлений на повалення мирним шляхом монополії Комуністичної партії на владу, демократизацію і, нарешті, здобуття Україною незалежності. Цей рух оформився 9 липня 1989 року в громадсько-політичну організацію - Чернігівське відділення Народного руху України за Перебудову, яка очолила національно-демократичну революцію 1990-1992 років на Чернігівщині.

Пізніше Чернігівське відділення Народного руху України за Перебудову перетворилося в політичну партію - Чернігівську крайову організацію Народного руху України, з 21 січня 2000 року діє як РУХ (Український Народний Рух), а з 25 січня 2003 року як Українська народна партія.

І якщо «ковбасна» революція в січні 1990 року була початком активної фази національно-демократичної революції на Чернігівщині, то її завершенням вважаємо формування обласної державної адміністрації В.Мельничука у травні 1992 року.

Розглянемо основні рушійні сили та учасників національно-демократичної революції 1990-1992 років на Чернігівщині.

1. Рух за демократизацію управління виробництвом

В основному проявився на підприємствах союзного підпорядкування, які не були прямо залежні від місцевої партноменклатури, таких, як найбільше підприємство області - в/о «Чернігівський радіоприладний завод» ім.Леніна. Саме тут працювало близько 16 тисяч досить високооплачуваних робітників та ІТР, була своя багатотиражна газета «Приборостроитель», що активно включилася в ініційований згори рух за створення СТК (советов трудових колективів). Активними його учасниками були інженери А.Бабкін, Ю.Крисанов, С.Соломаха, І.Чех, а також робітник В.Фальба. Цьому руху, безумовно, сприяла політика КПРС під проводом М.Горбачова (1987-1989 рр.) щодо обрання на державних підприємствах керівників усіх ланок. Зрозуміло, що скористатися цим планувала в першу чергу місцева компартійна номенклатура, яка намагалася шляхом «виборів» пересісти у директорські крісла.

Активізації цього руху сприяла ситуація, що склалася з генеральним директором в/о «ЧРПЗ» Л.Безверхим, людиною пенсійного віку. Останній мав відчутний тиск як з боку вихідців з підприємства (Б.Суховірський, К.Колесник), так і з боку представника місцевої партноменклатури М.Бутка, котрі вступили в боротьбу за цю посаду. Кожен з них, мабуть, розраховував використати рух СТК на свою користь. Так, до речі, і сталося у серпні 1990 р., коли організований активістами СТК страйк з приводу відсутності у продажу сигарет призвів до усунення Л.Безверхого з посади генерального директора та призначення за пропозицією І-го секретаря Чернігівського обкому КПУ В.Лісовенка на цю посаду М.Бутка. За таких обставин діяльність СТК на в/о «ЧРПЗ» набула широкого розмаху і розголосу серед жителів міста та області. Цьому сприяло і призначення на посаду редактора багатотиражної газети «Приборостроитель» Ж.Лозанюк, яка під гаслом гласності перетворила цю газету фактично в перший легальний друкований орган опозиційних до Компартії сил на Чернігівщині. Популярну газету читали по всій області.

Практичним результатом діяльності руху за демократизацію управління виробництвом стало створення і реєстрація на в/о «ЧРПЗ» у січні 1990 року першого на Чернігівщині первинного осередку НРУ на підприємстві та активна участь представників в/о «ЧРПЗ» (обрано 41 депутата) та інших підприємств м. Чернігова у виборах до місцевих рад у березні-червні 1990 року. Саме цими депутатами була утворена перша і єдина на Чернігівщині демократична депутатська група «Чернігів», яка у 1990-1992 роках була однією з найвпливовіших і дійових гілок національно-демократичного руху на Чернігівщині.

Серед справ, здійснених демократичною депутатською групою «Чернігів», у Чернігівській міській раді народних депутатів (голова Ю.Філіппов, секретар - С.Соломаха), були:

- висування та підтримка альтернативної кандидатури від демократичних сил на посаду голови міськради (Т.Яхеєва проти А.Лисенка);
- блокування проведення сесій до обрання повного складу міськради (квітень - червень 1990 року);
- прийняття міськрадою рішення про транслявання засідань сесії для виборців перед міськрадою (вперше на Чернігівщині);
- виявлення фальсифікацій під час проведення виборів до міської ради по виборчій дільниці у школі № 29 та незатвердження на підставі цього депутатських повноважень директора школи В.Колесника;
- незатвердження у 1990 році на своїх посадах більшості членів виконкому, начальників управлінь та відділів міськвиконкому (єдиний випадок на Чернігівщині);
- прийняття найдемократичнішого на Чернігівщині регламенту міськради, що дав можливість поіменного голосування за вимогою 1/5 від складу депутатів

міськради (це дало, наприклад, змогу вперше за період 1990-1994 рр. на Чернігівщині прийняти рішення про зняття депутатської недоторканності з директора Чернігівської ТЕЦ Козирева, депутата Новозаводської райради);

- проведення об'єктивного розслідування подій в м. Чернігові, що стали наслідком блокування владою хору «Гомін» під с. Кіпті у вересні 1990 року;

- усунення нардепа А.Лисенка з посади голови Чернігівської міськради (жовтень 1990 року);

- прийняття шляхом поіменного голосування рішення міськради про заборону забудови заплави р. Десни в районі Лісковиці;

- ініціювання у жовтні 1990 року першого на Чернігівщині поіменного голосування про встановлення національного прапора над міськрадою (підтримане лише 22 депутатами);

- опозиція прокомуністичній обласній раді та райрадам м. Чернігова шляхом заяв, звернень, виступів у засобах інформації;

- блокування обрання депутатом міської ради І секретаря міському КПУ І.Леонова шляхом організації членами депутатської групи «Чернігів» контролю на виборчій дільниці;

- ініціювання заснування міськрадою газети «Чернігівські відомості», міського радіо та телебачення;

- ініціювання і опечатування членами депутатської групи «Чернігів» приміщень обкому та міському КПУ після заборони КПУ Верховною Радою України (серпень 1991 року);

- ініціювання створення комісії міськради з розслідування «ГКЧП» у м. Чернігові (голова С.Касперович, секретар С.Соломаха) та затвердження доповіді комісії міськрадою;

- прийняття рішення про проведення референдуму 1 грудня 1991 року щодо ліквідації поділу м. Чернігова на райони;

- блокування обрання М.Бондаренка на посаду заступника голови міськради;

- ініціювання повернення історичного герба місту Чернігову;

- обрання на посаду заступника голови міськради представника демократичних сил Г. Ракова (єдиний випадок на Чернігівщині);

- висування та підтримка міськрадою кандидатури В.Мельничука на голову облдержадміністрації на противагу голові облради О.Лисенку (лютий 1992 року);

- ініціювання виборів нового голови міськради після призначення В.Мельничука головою облдержадміністрації (травень 1992 року).

Представники демократичної депутатської групи «Чернігів» брали активну участь у формуванні першої некомуністичної облдержадміністрації на чолі з В.Мельничуком 1992-1994 рр., а саме: В.Бабич - голова регіонального відділення Фонду державного майна України, К.Титаренко - заступник голови регіонального відділення Фонду державного майна України, С.Касперович - представник комітету захисту прав військовослужбовців, С.Соломаха - начальник облуправління у справах сім'ї та молоді, І.Чех - начальник облуправління у справах захисту прав споживачів, М.Зінченко - начальник відділу облуправління у справах захисту прав споживачів, Ю.Філіппов - начальник регіонального відділення інноваційного фонду України.

Активними учасниками руху за демократизацію управління виробництвом, крім працівників в/о «ЧРПЗ», були на в/о «Чернігівнафтогазгеологія» - В.Бабич, Г.Раков, в/о «Чернігівавтодеталь» - В.Рейваховський, А.Майба, А.Баранов, ЧФ КПІ - Ю.Філіппов, Т.Яхєєва, Л.Костюченко, в/о «Хімволокно» - В.Ральченко та інші.

Серед членів демократичної депутатської групи «Чернігів», яка налічувала 46 депутатів (загальний склад міськради - 150 депутатів), членами НРУ були лише А.Бабкін, В.Дворянков, С.Соломаха, І.Чех, пізніше до них приєдналися А.Баранов, Т.Яхєєва. Незважаючи на нечисленність у складі демократичної депутатської групи «Чернігів» членів НРУ за Перебудову, у 1990-1994 роках

остання реалізувала у Чернігівській міськраді в основному програму НРУ за Перебудову.

2. «Демократична» течія в КПРС

Проявилась навесні 1989 року у вигляді дискусійного клубу, організованого Чернігівським міськкомом КПУ за участю В.Литвина, А.Майби, І.Панченка, В.Розстального, Ю.Крисанова та інших.

Ідейно оформилась у вигляді «демократичної платформи» КПРС на початку 1990 року під впливом «ковбасної» революції в м. Чернігові. Саме січневі «розбірки» в парторганізаціях були піком активності частини членів КПРС, які побачили вихід з кризи в СРСР у розширенні демократії, гласності та переходу від командно-адміністративної системи управління економікою на ринкову.

Найбільшим досягненням «демократичної» течії в КПРС можна вважати прийняття парторганізацією в/о «ЧРПЗ» резолюції про підтримку вимог «ковбасних» мітингів щодо усунення з посади І секретаря обкому Л.Палажченка, обласного бюро Компартії та висунення вимоги щодо відставки Чернігівського міського бюро Компартії і його І секретаря Є.Федоренка.

«Демократична» течія в КПРС на Чернігівщині фактично припинила існування в кінці 1990 року у зв'язку з виходом найактивніших її учасників з КПРС, головним чином після провалу надій на можливість «демократичної» платформи змінити курс КПРС на останньому з'їзді та переходу на позиції національно-демократичного руху (І.Панченко, В.Ступак, С.Соломаха, А.Майба).

3. Рух репресованих та незадоволених (ображених)

Наслідком нового курсу керівництва КПРС «перестройки і гласности» виявився рух репресованих тоталітарним комуністичним режимом за реабілітацію і поновлення своїх прав, який першим перетворився у «неформальну» організацію як в СРСР, так і на Чернігівщині. Найактивнішим представником цього руху в нашій області було товариство «Меморіал», під проводом В.Розстального, І.Панченка, В.Москаленка. Товариство «Меморіал», як перший прояв накопиченого роками незадоволення, було найактивнішим. Особливою популярністю на початку 1989 року користувалися виступи В.Розстального в засобах інформації з розповідями про «білі плями» історії та проведення масових акцій по поновленню пам'яті про репресованих комуністичним режимом.

Типовим проявом організаційних потуг незадоволених і ображених режимом на Чернігівщині була спроба створити ДДСП («Демократическое движение содействия перестройке»). У ДДСП об'єдналися різні люди, починаючи від ображених Компартією (М.Лук'яненко, О.Носенко), борців за соціальну справедливість (Е.Конашевич), економістів (Л.Костюченко) до екологів (В.Сердюк), які в основному займалися обговоренням ситуації в країні та складанням листів і звернень.

ДДСП органічно вписувалося в загальносоюзний демократичний рух, який набув широкого розголосу в Москві і, нарешті, проявився в провінції. Саме тому спроба М.Лук'яненка і його прибічників заснувати Рух-2 на іншій, ніж національно-демократична платформа, провалилась, незважаючи на сприяння з боку режиму (таким, мабуть, мріяли бачити Рух ідеологи Компартії).

Крім тих, хто намагався створювати так звані «неформальні» організації, були такі, хто при будь-якій нагоді критикував існуючу владу та йшов на конфлікти з КДБ, щоб прискорити свій виїзд за кордон (Я.Мостепан).

У той же час більшість людей, незадоволених своїм життєвим рівнем, не мали стійкого світогляду і тому були готові підтримати будь-які прояви протистояння з владою. Особливо яскраво це проявилось під час «ковбасної» революції у січні 1990 року та частково під час референдуму 1 грудня 1991 року. В подальшому більшість цих людей ставали прихильниками не стільки партій чи програм, а харизматичних лідерів на кшталт Н.Вітренко, а більш-менш національно свідомі - УРП, КУН або НРУ в м. Прилуки.

4. Рух кооператорів та підприємців

В уяві економістів та теоретиків «перестройки» цей рух повинен би домагатися більшої економічної свободи. Крім С.Жигінаса, котрого як кооператора рекомендувала в оргкомітет по створенню Чернігівського відділення НРУ к.е.н. Л.Костюченко, інші активісти цього руху під час створення НРУ практично себе не проявляли. Мабуть, заробляли в цей час гроші у турпоїздках до Польщі.

5. Рух української інтелігенції

На Чернігівщині цей рух у кінці 80-х років був представлений такими постатями, як В.Сарана, В.Чепурний, Л.Куrowsька, М.Данилюк, Н.Галковська, Г.Нестеренко, В.Савенок, Ю.Коцюбинський, С.Богдан, В.Ступак, В.Єрмак, Р.Решетнюк та багато інших, котрі були ініціаторами створення Чернігівського обласного Товариства української мови ім. Т.Шевченка і його першими членами, та О.Котенка, котрий підтримував Л.Лук'яненка у спробах створити осередок УГС на Чернігівщині.

Під впливом активістів цих організацій почалася поступова «українізація» до того аморфних «демократических движених» та перехід на платформу Народного руху України за Перебудову.

На виборах до Верховної Ради України та місцевих рад у березні-червні 1990 року саме проти представників цього руху режим вів запеклу боротьбу (особливо проти В.Сарани). Як наслідок, жоден офіційний представник цих організацій не був обраний депутатом. Отже, режим бачив у них найбільшу небезпеку. Це підтвердили події «ковбасної» революції, коли стихійний протест очолили саме представники національно-демократичних сил, які сформулювали вимоги, головували на мітингах та підняли національний синьо-жовтий прапор.

Після здобуття Україною незалежності та визнання НРУ за Перебудову її головною рушійною силою деякі представники національно-визвольного руху української інтелігенції на Чернігівщині були запрошені на керівні посади до облдержадміністрації В.Мельничука (В.Сарана - заступник голови облдержадміністрації з гуманітарних питань, В.Чепурний - керівник прес-служби, Л.Куrowsька - заступник начальника облуправління культури, В.Єрмак - заступник начальника в справах молоді та спорту облуправління, Ю.Соболь - начальник відділу по зв'язках з громадськістю, політичними організаціями та рухами облдержадміністрації).

І якщо «Націоналізм - це фашизм» і «Рухівці рвуться до влади» - були головними звинуваченнями рухівців з боку опонентів до здобуття Україною незалежності, то пізніше ці гасла були замінені на: «Спасибо руху - за разруху!», «Рухівці та демократи при владі». Те, що саме проти цієї складової НРУ за Перебудову з боку спецслужб (конфіскація частини тиражу першого числа газети «Громада») та компартійних органів велась ще й шалена ідеологічна боротьба, свідчить такий факт.

Під час зустрічі у зв'язку з «ковбасною революцією» в січні 1990 року Л.Кравчука (головного ідеолога КПУ на той час) і Л.Палажченка (І секретаря Чернігівського обкому КПУ) з трудовим колективом в/о «ЧРПЗ» член НРУ за Перебудову С.Соломаха з трибуни намагався спростувати звинувачення Руху у націоналізмі. Єдиним аргументом, яким вдалося хоч трохи пом'якшити позицію присутніх у залі до Руху, виявилася розповідь про те, що «делегатами І Всеукраїнського з'їзду Руху від в/о «ЧРПЗ» були троє: білорус - А.Фальба, росіянин - А.Бабкін і Чех з КБ (І.Чех - прізвище, а КБ - місце його роботи). То хіба Рух - це націоналісти?» В залі і в Л.Кравчука - сміх!

6. «Агенти впливу»

Враховуючи специфіку тоталітарного комуністичного режиму в СРСР та роль у ньому спецслужб, неважко уявити кількість так званих «сексотів», що були направлені КДБ та іншими спецслужбами у «неформальні» організації, що утворювались у кінці 80-х років. Безумовно, ніколи повна правда про їхню роль у становленні НРУ за Перебудову не буде оприлюднена. Тож сьогодні доводиться

лише здогадуватись...

У кожного «сексота», мабуть, були різні завдання: одні тільки інформували органи, інші ставали активними «борцями», що навіть очолювали і вели за собою.., деякі тільки «допомагали» очолити «рухівські» організації лідерам, яких легше було скомпрометувати або направляти.., а деякі, не виключено, настільки захоплювались боротьбою, що ставали рухівцями за переконанням.

Чи виконали «сексоти» поставлені перед ними завдання? Мабуть, ні або, принаймі, не всі. Але ті, хто залишилися в лавах НРУ як партії, і після проголошення незалежності України були потенційними «агентами впливу», яких спецслужби, в тому числі інших країн, мали можливість використовувати в своїх цілях. Безумовно, розкол політичної партії НРУ напередодні президентських виборів у 1999 році відбувся за їх безпосередньою участю.

Основні події національно-демократичної революції на Чернігівщині

1. Утворення товариства «Меморіал».
2. Повернення Л.Лук'яненка на Чернігівщину (кінець 1988 року).
3. Заснування Товариства української мови ім.Т.Шевченка (січень 1989 року).
4. Спроба створення ДДСП (березень 1989 року).
5. Збори в ЧДП ім.Т.Шевченка, присвячені річниці Чорнобильської трагедії (26 квітня 1989 року).
6. Зібрання представників «неформальних» організацій в палаці культури в/о «Хімволокно» (18 травня 1989 року).

Спочатку учасники зустрічі зібрались у холі другого поверху, але їх було набагато більше, ніж це дозволяло приміщення. За наполяганням Я.Мостепана адміністрацією палацу було надане приміщення кінозалу. На цьому зібранні вперше публічно перед широким загалом чернігівців виступив Л.Лук'яненко. У своєму виступі він з позицій юриста звинуватив КПРС в узурпації влади, а існуючі негаразди в країні пов'язав з монополією однієї партії та закликав до реальної багатопартійності. Цю думку палко підтримали присутні, особливо А.Бабкін.

7. Зустріч керівників «неформальних» організацій на запрошення Товариства української мови ім.Т.Шевченка (кінець травня 1989 року).

Обговорювались питання відносин з владою, ставлення до неї, можливість співпраці між «неформальними» організаціями. На пропозицію С.Соломахи утворено оргкомітет по заснуванню об'єднання «неформальних» організацій на зразок прибалтійських фронтів. Для підготовки установчих зборів нової організації делеговано по три представники від кожної з присутніх на зустрічі організацій: Товариства української мови ім.Т.Шевченка, ДДСП, товариства «Меморіал», а також С.Жигінаса (запропонований Л.Костюченко як представник кооператорів).

8. Установчі збори Чернігівського відділення НРУ за Перебудову в кооперативному училищі (9 липня 1989 року).

Підготовка зборів здійснювалась ДДСП (приміщення, запрошення учасників тощо) без узгодження з іншими членами «неформальних» організацій з розрахунком прийняти учасників зборів в ДДСП, а потім цю організацію оголосити Рухом. З цим не погодились В.Сарана, О.Котенко, С.Жигінас, В.Розстальний та інші учасники зборів, які запропонували не вважати зібрання зборами ДДСП, а безпосередньо оголосити їх установчими зборами Чернігівського відділення НРУ за Перебудову. В гарячих суперечках, в яких узяв участь В.Тканко, - секретар міському Компартії з ідеології, перемогли прихильники проведення установчих зборів НРУ за Перебудову. У відповідь на це прихильники ДДСП залишили президію (мабуть, розраховуючи на зрив зборів). У президії залишились Л.Костюченко та А.Майба, які продовжили вести зібрання, що прийняло рішення про утворення Чернігівського відділення НРУ за Перебудову.

Про цю подію повідомили газети «Приборостроитель», «Деснянська правда», радіо «Свобода».

9. Збори активу Чернігівського відділення НРУ за Перебудову для обрання делегатів на I Всеукраїнський з'їзд НРУ (серпень 1989 року).

Після цих установчих зборів постала проблема узгодження складу делегації від Чернігівщини. ДДСП на чолі з М.Лук'яненком, які не визнали рішень установчих зборів, почали за допомогою профспілок і компарторганізацій формувати паралельний так званий Рух-2. Представники ДДСП проводили з дозволу парткомів на підприємствах збори трудових колективів, де закликали вступати до «движення содействия перестройке», а не до націоналістичного Руху.

Після зриву міліцією проведення зборів по обговоренню делегатів на стадіоні «Юність» двадцять представників «неформальних» організацій були вимушені зібратись в однокімнатній квартирі В.Москаленка. Присутні погодились з тим, що В.Сарана, О.Котенко, С.Жигінас є уповноваженими представниками оргкомітету І Всеукраїнського з'їзду НРУ за Перебудову, тобто на них покладено повноваження координувати роботу по формуванню делегації від Чернігівщини. Після чого було проведено обговорення та вибори 19 кандидатів у делегати. Найгостріша суперечка точилася по кандидатурі Л.Лук'яненка, на якій наполягав О.Котенко, котрий вів протокол зборів. У багатьох з присутніх були побоювання щодо негативної реакції влади у разі обрання Л.Лук'яненка делегатом. Л.Костюченко як компроміс було запропоновано обрати делегатом ще й працівника Чернігівського райкому КПУ С.Бутка, якого ніхто з присутніх не знав. Але в пакеті обидві кандидатури були підтримані більшістю. Крім того, для ДДСП було зарезервовано мандати на трьох делегатів, яких вони повинні були визначити самостійно.

За пропозицією С.Соломахи було прийнято рішення у зв'язку з провокаційною діяльністю ДДСП на підприємствах м.Чернігова по створенню альтернативної організації Рух-2, провести конференцію по затвердженню делегатів від Чернігівщини на І Всеукраїнський з'їзд НРУ за Перебудову.

10. Конференція по затвердженню делегатів на І Всеукраїнський з'їзд НРУ за Перебудову від Чернігівщини (кінець серпня 1989 року).

Через можливість провокацій з боку влади учасники конференції збирались на Красній площі, біля драмтеатру, і групами направлялись на квартиру В.Ванжі. У конференції брали участь 25 делегатів, у тому числі з області. Найчисленнішою була делегація в/о «ЧРПЗ».

Конференція затвердила делегатів на І Всеукраїнський з'їзд в м.Києві, який проходив 9-11 вересня 1989 року і проголосив утворення масової громадсько-політичної організації Народний рух України за Перебудову.

11. «Ковбасна» революція (6 січня 1990 року).

12. Мітинги на стадіоні ім.Гагаріна та біля обкому КПУ (10,27 січня 1990 р.).

13. Усунення І секретаря, бюро обкому КПУ, голови облвиконкому, І секретаря Чернігівського міськкому (січень-лютий 1990 р.).

14. Обрання до Верховної Ради України Т.Яхєєвої та групи демократично налаштованих депутатів до Чернігівської міськради. Утворення ними демократичної депутатської групи «Чернігів» (березень-червень 1990 р.).

15. Протистояння в с. Кіптях та м. Чернігові між владою і національно-демократичними силами у зв'язку із спробою влади не допустити хор «Гомін» до м. Чернігова (22 вересня 1990 р.).

16. Масові акції національно-демократичних сил у м. Чернігові, в т.ч. на 1 травня, 16 липня 1991р.

17. Масовий протест національно-демократичних сил проти ГКЧП (мітинг біля пам'ятника Б.Хмельницькому 20 серпня 1991р.).

18. Закриття та опечатування обкому та міськкому КПУ в м.Чернігові народними депутатами Чернігівської міської ради.

19. Проведення агітаційної роботи на підримку референдуму 1 грудня 1991р.

20. Призначення головою обласної держадміністрації, за пропозицією сесії Чернігівської міськради, В.Мельничука (березень 1992 р.).

21. Призначення на посаду заст. голови обласної держадміністрації В.Сарани, інших представників національно-демократичних сил (квітень-травень 1992 р.).

Перелік делегатів від Чернігівської регіональної організації Руху:

1. А.Бабкін, інженер-конструктор в/о «ЧРПЗ».
 2. С.Бутко, інструктор Чернігівського райкому КПУ.
 3. В.Ванжа, робітник в/о «Хімволокно».
 4. С.Васильєва, вчитель, м. Чернігів.
 5. О.Дяченко, вчитель історії, с.Локнисте Менського району.
 6. С.Жигінаса, голова координаційної ради Чернігівської регіональної організації НРУ.
 7. Л.Костюченко, доцент кафедри ЧФ КПІ.
 8. О.Котенко, лікар, секретар координаційної ради Чернігівської регіональної організації НРУ за Перебудову.
 9. В.Лисий, лікар, м. Чернігів.
 10. В.Логін, інженер ПКБ ОПУ, м. Чернігів.
 11. Л.Лук'яненко, голова Української Гельсинської Спілки.
 12. А.Майба, інженер «ЧЗАЗ».
 13. В.Москаленко, журналіст, співголова обласного товариства «Меморіал».
 14. В.Павленко, робітник обласної друкарні.
 15. І.Панченко, заступник голови облуправління НТТ комунального господарства.
 16. В.Перепеча, працівник в/о «ЧРПЗ».
 17. В.Розстальний, викладач кафедри історії ЧДПІ, співголова обласного товариства «Меморіал».
 18. В.Сарана, викладач Чернігівського юридичного технікуму, заступник голови обласного Товариства української мови ім.Т.Шевченка.
 19. П.Семененко, робітник, м. Щорс.
 20. В.Фальба, робітник в/о «ЧРПЗ».
 21. І.Чех, інженер-конструктор в/о «ЧРПЗ», м. Чернігів.
- Від Чернігівської крайової організації НРУ до Ради представників обрано: С.Жигінаса, О.Котенка, до Ради колегії - Л.Костюченко, Л.Лук'яненка, В.Розстального.

Анатолій Боровик

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ ЗА ЧАСІВ ВИБОРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ (1917-1920 рр.)

Названа проблема знайшла певне відображення у вітчизняній історіографії. Пресі, як джерелу вивчення історії національно-демократичної революції в Україні, приділив увагу П.Губа¹, а вивченню історії преси Української держави за Гетьманату - Г.Рудий². Інтерес автора до цього дослідження зосереджений саме на розгляді проблем існування української преси періоду визвольних змагань 1917-1920 рр.

За часів української революції значно розширилась мережа газетних видань. Деякі з них існували досить тривалий час, деякі - по кілька тижнів чи днів. Газети видавали як державні органи та партії, так і громадські організації, окремі приватні особи. Підрахувати точну кількість цих видань дуже складно. За дослідженнями П.Губи, в Україні з березня 1917 р. по квітень 1920 р. видавалось понад 800 назв газет³. Ця преса виходила і поширювалася в Наддніпрянській Україні. Причому кількість місцевих газет, тобто тих, що видавались у містах і повітах, значно перевищувала кількість загальнодержавних та губернських.